

Kulisszatitkok

Fotó: Kentaur (Erkel László)

Kentaur (Erkel László):
Színpadi makett a We Will Rock You című előadáshoz (BOK Csarnok, Budapest, 2017) /
Kentaur (László Erkel):
Stage maquette for the production We Will Rock You (BOK Budapest Olympic Centre, 2017)
papír, műanyag, plexi, polikarbonát, alumínium

► Kezdjük egy valódi közhellyel: a színházművészet, mely az előadásban nyilvánul meg, a pillanat művésze. Ezt a kijelentésünket 0,52 másodperc alatt 66 300 Google-találat erősíti meg, fejt ki. A termékeny pillanat megvalósulásához, az előadás sikeréhez a magát teljességgel átadó színész és a magáról (napi gondjairól) megfeledkező néző egymásra hangolódása szükséges. A szerencsés esetben estéről estére megvalósuló összetetalákozást számos szakember közvetkezetes, kemény munkája előzi meg. A rendező darabválasztása s dramaturggal való végiggondolása a szereplők válogatásával, majd beavatásával folytató-

dik. A verbalitás tartalmas képi megjelenítése érdekében csatlakozik a csapathoz a látvány- és jelmeztervező (valamint a színháztechnikus, különösen a 21. század színpadán). És ekkor még csak a prózai színházról beszélünk, a zenés műfajok vagy a bábjáték újabb közreműködőket igényelnek.

E sok résztvevő közül jelen kiállítás a vizuális tervezőkre fókuszál, de egy csavart szaltóval a hivatásos színházi látvány- és jelmeztervezők mellé behív olyan a képző- és iparművészeket, akiket – ha csak munkásságuk perifériáján is – valami módon megbűvölt a színház világa.

Bodnár Enikő:
Boszorkány-marionett
A hét királyfi című
előadáshoz (Kabóca
Bábszínház, Veszprém,
2017) / Enikő Bodnár:
Witch. Marionette
for the production
The Seven Princes
(Kabóca Puppet Theater,
Veszprém, 2017)
maszk: habosított
műanyag

A tárlat egy következetesen építkező sorozatba illeszthető. 2014-ben a Magyar Művészeti Akadémia kezdeményezésére és támogatásával a Műcsarnok Nemzeti Szalon néven kiállítássorozatot indított, azaz a céllal, hogy ismétlődő periódusokban áttekintse a vizuális művészetek különböző területein született főbb teljesítményeket. Az első bemutató a kortárs építészet aktuális feladatait és legjellemzőbb irányait vette górcső alá. A 2015-ös kiállítás a jelenbeli képzőművészet klasszikus műfajainak (festészet, szobrászat és grafika) karakteres vonulatait és eredményeit sorakoztatta fel. 2016-ban a napjaink fotó- és médiaművészetének szerteágazó anyagából született válogatás került bemutatásra. Míg 2017-ben az ipar- és tervezőművészet elmúlt tíz évének áttekintése történt meg.

A Pesti Vigadó épületében most megvalósult, a színházi tematikára épülő seregszemle széles körű együttműködésnek köszönhető. A Magyar Művészeti Akadémia Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozatának csoportos tárlata az előkészítő munka során megmozgatta a Színházművészeti, az Irodalmi, a Képzőművészeti és a Művészetelméleti Tagozatot is – ezzel is jelezve, hogy a színház összművészeti műfaj.

Fotó: Peka Roland

Színházépülettel, vagyis az előadások fizikai terével, illetve annak külső díszítésével, belsőépítészeti megoldásával a kiállítás több egysége is foglalkozik. Baliga Kornél belsőépítész, építőművész többévi felmérő munkát követően 2003-ban készítette el az 1856-ban leégett eszterházai Operaház rekonstrukciós tervét. Kotsis Iván építész, építészettörténész hagyatékából az Erkel Színház épületének átalakításához 1959–1962 között készült tervek kerülnek bemutatásra. Szenes István belsőépítész saját vallomása szerint olyan tervező, aki az alapoktól kezdve, az építéssel együtt találja ki az épületet, ezért számára nem elválasztható az exteriőr az enteriőrtől. Az épületnek kívül-belül egy gondolatot kell sugározni. Színházakhoz köthető korábbi munkái a veszprémi Petőfi Színház és a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház felújítási feladatai voltak. Míg jelen kiállításon a legfrissebb megoldásokkal, a fővárosi Eiffel Műhelyház tervével és a Szentesi Színház belsőépítészeti kialakításával találkozhatunk. Schrammel Imre keramikus iparművész életművéből két színházépülethez kapcsolódó munka táblákon felvonultatott fotódokumentációja látható. A Pécsi Nemzeti Színház kültéri szobrainak tervezésekor, 1986-ban dolgozott először együtt Siklós Mária építésszel. Schrammel a főépület és a Kamaraszínház összekötő elemét 4,8 x 14 méteres, 750 elemből álló, a Zsolnay-gyárban készült mázas pirogránit kültéri elemekkel díszítette. A művész az 1990-es években a herendi porcelángyárral való együttműködés során született ún. karneváli figuráknak az ezredfordulón a budapesti Nemzeti Színház falain kívánt utóéletet biztosítani. Ezúttal is Siklós Máriával kezdte a munkát. Az eredeti tervek szerint az épület külsejére pirogránitból elképzelt pillérszobrok a régi szertartások ünnepélyes menetét imitálva a belső térbe vonulnak, egészen a proscénium faláig. A külső burkolattal megegyező színű az előcsarnokban fokozatosan színesedni kezd, a színpadot elérő maszkos figurák pedig már festett porcelánból készülnek. A belső berendezés teljes irányváltása okán ez az elképzelés nem valósult meg. A külső figurák részben megmaradtak, végül finombetonból kerültek kivitelezésre.

A színpadképek világát makettek, látványtervek mutatják be. E területen Bagossy Levente, Erkel László

Fotó: Besz Zoltán

**Földi Kinga: Jelmezek, kellékek a Szemünk fénye című előadáshoz (Nemzeti Táncszínház, Budapest, 2014) /
Kinga Földi: Costumes and props for the production The Apple of Our Eye (National Dance Theatre, Budapest, 2014)**
festett, varrott, ragasztott, maszk: 40x50 cm

→
Gyulai Natália:
Tündérelmez a *Le conte de Cendrillon* című előadáshoz (*Le Bâtiment des Forces Motrices, Genf; Müpa, Budapest, 2010*) / **Natália Gyulai:**
Fairy costume for the production *Le conte de Cendrillon* (*Le Bâtiment des Forces Motrices, Geneva; Müpa Palace of Arts, Budapest, 2010*)

poliészter, tüll, selyem, viszkóz, magasság: 180 cm

(Kentaur) vagy Szegő György neve megkerülhetetlen. Ikonikus munkáik beégték a hazai színháztörténetbe.

Az adott színházi előadásnak kialakított térben mozgó színészek jelmezei korstílusbeli ráerősítéssel vagy épp ellenpontozással segíthetik a rendezői gondolat kifejtését. E tárlaton szerepelnek a jelmeztervezés „nagyasszonyainak” olyan munkái, melyek kivitelezésében iparművész alkotótársakkal dolgoztak együtt. Gyarmathy Ágnes a debreceni Csokonai Színház produkcióinál Debreceni Kornélia képzőművésszel, a Józsefvárosi Színházban (ma Turay Ida Színház) Harsay Ilona bőrtervezővel társult. Jánoskúti Márta operajelmezeinek kiegészítői Karattur Katalin avatott közreműködésének köszönhetőek.

Az indokolt színpadi kiegészítők, ékszerek, kellékek kiteljesítik az előadást. Minőségben illeszkedniük kell a játék egészéhez. A cirkuszművészet igényeire szabott együttműködés eredményei Papp János jelmeztervezőnek és Pap Judit iparművésznek a *Cirkuszi szomszédolás* című produkcióhoz készített fejdíszei.

Ilovay Zsuzsa: Színpadi korona Tordai Hajnal jelmeztervéhez / Zsuzsa Ilovay: Crown for a costume design by Hajnal Tordai
sárgaréz, ezüstdrót, gyöngy, féldrágák, Ø 20 cm

Fotó: Kőnig Anna

Fotó: Almási J. Csaba

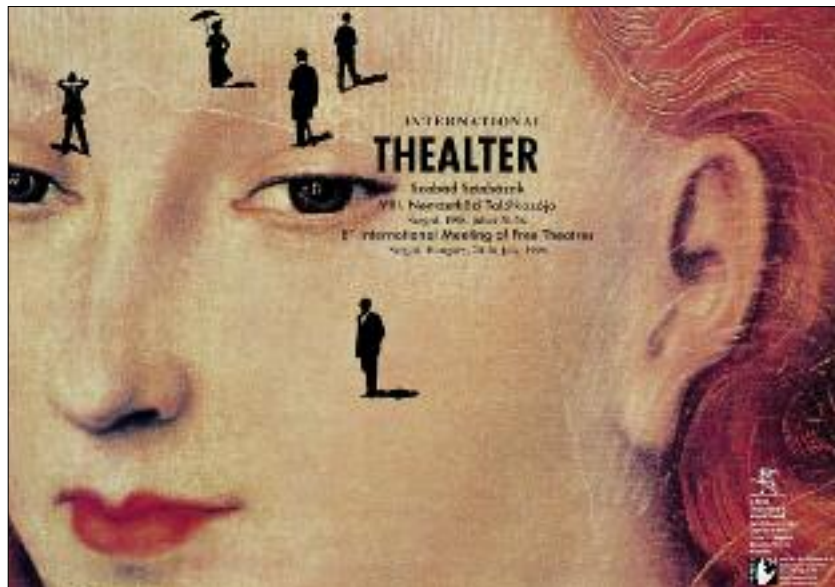
Kovács Yvette Alida látványtervező kalapjai – melyek kivitelezője Antal Éva kalapkészítő mester volt – egy 2017-es nyíregyházi előadás sikeréhez járultak hozzá. Tordai Hajnal jelmeztervezőtől ezúttal általa tervezett színpadi kiegészítőket, nyakékeket említünk föl, melyeket Ilovay Zsuzsa ötvösművész hívott életre. Molnár Éva ötvösművész 1984 óta több színház felkérésének tett eleget, alkotótevékenységének állandó eleme lett a színpadi kellékek készítése. Török Réka gyergyószentmiklósi tervező friss munkája, egy bikafejes maszk a Csíki Játékszín produkciójához született.

A bábos műfajt két alkotó munkái képviselik. Bodnár Enikő bábtervező, díszlet- és jelmeztervező figurái a veszprémi Kabóca Bábszínház *A hét királyfi* című előadásához készültek, s többféle bábtechnikát vonultatnak fel. Remsey Dávid grafikusművész, a Remsey művészcsalád fiatal generációjának tagja pedig kísérleti jellegű, a fénytechnikát és a bábjátékot kombináló, ún. Ledpuppets formáció előadásképeinek tablót mutatja be.

Táncszínházi produkciók közreműködője Földi Kinga jelmez- és textiltervező, valamint Gyulai Natália jelmez- és divattervező mellett Szűcs Edit textiltervező, látványtervező speciális testmaszkjaival. Ez utóbbiak az alkotó saját bevallása szerint a test köré épített, a rejtőzködést egyre inkább lehetővé tévő tokok, amelyek kijelölik a személyes zóna határait.

A színházi plakát azon túl, hogy felhívja a figyelmet az elkészült produkcióra, vagyis promotálja azt, a színházi emlékezet megőrzésének egyik fontos eleme. Dokumentálhatja a produkcióban közreműködők nevét, de jól sikerült grafikai megoldás esetén az előadás hangulatát is felidézheti számunkra.

Baráth Ferenc, Molnár Kálmán és Rozmann Ágnes plakátjai mellett Bakos István és Orosz István kiválasztott munkái a Nemzeti Színház közelmúltjának és jelenének egy-egy fontos előadását idézik meg. Az 1978-ban újjászervezett színház bemutatkozó előadásának rendezője a frissen kinevezett igazgató, Székely Gábor volt. Az akkori társulat Georg Büchner *Danton halála* című darabját vitte színre. Vendégként Székely László jegyezte a díszletterveket, míg a jelmezek Vágó Nelly nevéhez kötődtek. Ahogy azt Bécsy Tamás korabeli elemző kritikájában olvashatjuk (*Színház,*

1979/2), Székely Gábor rendezésének legfőbb érdeme az volt, hogy végre gondolatok jelentek meg a színpadon, s világképet közvetített. Ez tükröződik vissza Bakos István művén is.

A Nemzeti Színház 2014-es emblematikus előadásának plakátját Orosz István tervezte. A Vidnyánszky Attila igazgató által rendezett *Isten ostora* Bánffy Miklós *A nagyúr* című művén alapult. A poszter esszenciális sűrítménye az Attila hun király alakját övező/át-szövő ellentmondó legendáknak, melyeken átdereng a napba haló sólyommadár sziluettje.

A színházi produkciókban aktívan közreműködő alkotók mellett számos további művész, színház által inspirált műveivel találkozhatunk.

A kiállítás könyvfal egysége a színház és iparművészet kapcsolatát reprezentáló könyvek borítóit sorakoztatja fel, így mutatva be a színházi iparművészet szakirodalmát, az illusztrátorokat és grafikusokat, ösztönözve a látogatókat e témakörben való további elmélyülésre.

ÁCS PIROSKA
művészettörténész

(*Kulisszatitkok, színház kívül-belül. Pesti Vigadó, Budapest, 2018. június 21. – július 29.*)

**Baráth Ferenc:
Szabad Színházak
VIII. Nemzetközi
Találkozójának
plakátja, 1998 /
Ferenc Baráth:
Poster of the 8th
International Meeting
of Free Theatres,
Szeged, 1998**